

sa feme devant nouméi, gréions, louons, approuvons et confirmons toutes les choses devant dites et les prometons à faire tenir fermes et estables si comme sires de la tiere encontre tous. En tiesmoignage de ces lettres séeleées de nos saiel, faites et dounées en l'an de grâce mil deus cens quatre vins et chunc, el moys de septembre.

HET ONTSTAAN VAN HET LEENHOF 'S HEER BOUDEWIJNSBURG EN DE BRUGSE POORTERS- FAMILIE DE VOS

Sedert dr. J. De Smet en H. Stalpaert in 1950 een uitvoerige monografie aan Assebroek hebben gewijd, zijn wij over de verschillende historische aspecten van deze Brugse randgemeente goed ingelicht. Dit geldt b.v. voor het leenwezen en de sporen die het in latere eeuwen in de streek heeft nagelaten. Naast de gewone lenen bestonden er op Assebroek in het feodale tijdperk vier leenhoven die afhingen van het Leenhof van de Burg van Brugge: Assebroek, 's Heer Boudewijnsburg, Zevekote en ter Lake. Deze laatste twee hebben echter vrij spoedig hun achterlenen verloren en zijn naderhand gewone lenen geworden, alhoewel zij de titel van leenhof behielden ¹.

Toch zijn enkele punten, vooral in verband met de oorsprong van sommige leengoederen onopgehelderd gebleven. Dit is o.m. het geval met 's Heer Boudewijnsburg (nu hofstede: de Zeventorens) waarvan de feodale duiventoren nog steeds bestaat. Gelet op de naam mag het zeker niet in verband worden gebracht met één of ander graaf van Vlaanderen die de naam Boudewijn droeg. Dadelijk dient opgemerkt dat 's Heer Boudewijnsburg — later ook Raubdenburg genaamd — als leen pas... in de 2de helft van de 14de eeuw is ontstaan, in een periode waar, als gevolg van de handel en de toenemende geldeconomie, de feodaliteit reeds sedert lang in verval was geraakt. Vroeger was het een vrij erf dat onder de naam «ter Leyen» gekend was,

1. J. De Smet en H. Stalpaert, *Assebroek, Heemkundige Schets* (uitg. Gidsenbond), Brugge 1950, bl. 42.

omdat het zich niet ver van het Sint-Trudoledeken uitstrek- te, dat in die tijd de naam «de Leye» of «'t Leyken» droeg. In de 14de eeuw was dit erf in bezit gekomen van het schatrijke Brugse poortersgeslacht de Vos ².

In tegenstelling met oudere Brugse patriciërsfamilies, komt de familie de Vos pas in de 14e eeuw in het volle daglicht te staan. Vrij spoedig echter zullen hun leden plaatsnemen bij de grootste en meest vermogende geslachten van de stad. De oorsprong van hun fortuin was verbonden aan de warenhandel ³. Toen rond 1330 de Vlaamse aktieve handel echter een gevoelige daling ondervond, verlieten vele kooplieden de gilde om makelaar te worden. Dit was o.m. het geval met Bouden (of Boudewijn) de Vos in 1332 en met een familielid: Bouden de Vos f. Jacop in 1335 ⁴.

Het is waarschijnlijk de zoon van eerstgenoemde: eveneens Bouden, die rond 1350 als één der aanzienlijkste en rijkste mannen in Brugge optreedt ⁵. Deze Bouden was het echte type van de «homo novus» die wij in de Vlaamse steden van de 14de eeuw naast de oude patriciërsfamilies zien opdagen. Hij was gehuwd met Beatrix, dochter van de Brugse wisselaar Jan van den Acker ⁶. Jan de Vos f. Bouden die rond deze tijd ook als wisselaar voorkomt en bij de school

2. Brussel. Alg. Rijksarchief, *Trésor de Flandre*, serie 1, oork. 539. Een leengoed of vrij erf «ter Leie» op Assebroek, komt bij K. De Flou, *Woordenboek der toponymie van West-Vlaanderen, Vlaams Artesië...* dl. IX, Brugge 1929, niet voor. Wel vermeldt de auteur lenen met dezelfde naam op verschillende andere plaatsen in West-Vlaanderen, o.a. op Varsenare (dl. IX, kol. 508 e.v.).

3. Op het einde van de 13de eeuw vinden wij een Jan de Vos vermeld als wolkoopman (C. Wyffels en J. De Smet, *De rekeningen der stad Brugge*, dl. 1: 1280-1302, 1ste stuk, C.R.H. Brussel 1965, blz. 316). Een andere Jan de Vos was lakensnijder in 1301 (L. Verriest, *Le registre de la «Loi de Tournai de 1302 et listes des otages de Bruges (1301) et de Courtrai*, in *Bull. de la Comm. roy. d'Hist.*, 1911, blz. 497). Geen enkel lid van de familie de Vos komt in 1292 voor op de lijst van de poortelijke ruiters van wie het vermogen tussen 1000 en meer dan 3000 lb. par. schommelde. (J. De Smet, *De inrichting van de poortelijke ruitery te Brugge in 1292 en haar indeeling in gezindheden in 1302*, in: *Kon. Vl. Acad. voor Taal en Letterk., Versl. en Med.*, aug.-sept., 1930, blz. 499-505).

4. Brugge, Stadsarchief, *Stadsrek.* 1332 (n.s.) fol. 5 v°; *Rek.* 1335 (n.s.) fol. 17.

5. Th. de Limburg-Stirum, *Cartulaire de Louis de Male*, dl. 2, Brugge 1898, blz. 237 cfr. noot 7.

6. Brussel, Alg. Rijksarchief, *Rekenkamer, Reg.* 45925, fol. 16;

van St.-Donaas woonde, was wellicht zijn broer ⁷.

De rol die Bouden in de stadspolitiek heeft gespeeld was eerder van secundair belang. Hij was schepen van Brugge in 1358 en 1362, in 1359 lid van de Raad, en in 1364 en 1372 thesaurier ⁸.

Bouden de Vos, die wellicht ook makelaar was, heeft zich echter meer en meer op de geldhandel toegelegd en na korte tijd een aanzienlijk vermogen bijeengebracht. Zo trad hij op als geldschieder van graaf Lodewijk van Male wiens glorierijke intrede te Antwerpen hij in 1357, na de Brabantse Successieoorlog hiël bekostigen ⁹. Toen de beruchte Italiaanse bankier: Bardet de Malpily, meester van de grafelijke munt van Gent, in datzelfde jaar de plaat poetste na een enorme schuld te hebben achtergelaten, bleek dat, naast andere Brugse wisselaars, ook Bouden de Vos zich onder de schuldeisers bevond en wel voor het aanzienlijk bedrag van 9.049 motoenen ¹⁰. Op 5 juli 1365 benoemde Lodewijk van Male hem tot opzichter van de grafelijke munt van Brugge, samen met de proost van de O.-L.-Vrouwkerk, de ontvanger van Vlaanderen: Goswin de Wilde en de wisselaar Clais Raepsaet ¹¹, wat wel het grote vertrouwen onderstreept die de graaf in deze Brugse financier had.

Zoals de oude patriciërs geslachten reeds in de 13de eeuw hadden gedaan, belegden ook de «homines novi» in de 14de eeuw een deel van hun fortuin in gronden, huizen en renten. Tevens trachtten zij leengoederen te verwerven waardoor zij a.h.w. op gelijk niveau kwamen te staan met

ibid., *Trésor de Flandre*, serie 1, oork. 532. Ten onrechte wordt in de uitgave van J. de Béthune (*Épitaphes et monuments des églises de la Flandre au 16me siècle*, Brugge 1900, blz. 306) aangegeven dat Beatrix de dochter was van Jacob van den Acker. Deze laatste was de broer van Beatrix (Brussel, Alg. Rijksarchief, *Rekenkamer*, Reg. 1072, fol. 7).

7. Brugge, Bisschoppelijk Archief, *Fonds St.-Salvator*, Reg. A88, fol. 1 v°.

8. Brugge, Stadsarchief, *Stadsrek. 1358* (n.s.) fol. 45; *Rek. 1359* (n.s.) fol. 42; *Rek. 1362*, fol. 37 v°; register van de wetsvernieuwing 1363-1373, fol. 9v., en oorkonde 620.

9. L. Gilliodts-Van Severen, *Inventaire des archives de la ville de Bruges*, dl. 2, Brugge 1873, blz. 30.

10. R. De Roover, *Le livre de compte de Guillaume Ruyelle, changeur à Bruges* (1369), in *Hand. Emul. Brugge*, jg. 77 (1934) blz. 39.

11. Lille, Arch. Dép. du Nord, B. 1566 (6me Cart. de Flandre), fol. 69 v°.

de oude feodale adel, die in deze periode een zware financiële crisis doormaakte.

De lenen en eigendommen die Bouden de Vos voor zichzelf en zijn familie in een relatief korte tijdspanne heeft aangekocht, tonen eens te meer aan over welk groot vermogen hij beschikte. Hijzelf bezat twee lenen op Hannekinswerve bij Aardenburg: één van 55 en één van 30 gemeten¹². In 1354 verwierf hij een renteleen van 23 lb., 15 s. erfelijke rente per jaar, gelegen in de St.-Janstraat te Brugge¹³. Zijn echtgenote Beatrix erfde van haar vader een renteleen van 16 lb. par. per jaar, gelegen op verschillende plaatsen¹⁴. Tevens kocht zij nog een deel van het renteleen van Jan van den Huus uit Maldegem¹⁵.

Voor zijn talrijke kroost wist Bouden, eveneens in recordtempo, een groot aantal leengoederen te verkrijgen, waarvan hijzelf meestal het vruchtgebruik voor het leven behield. In 1364 kocht hij van Rijkaerd de Bloc een leen van 20 gemeten op de parochies Westkapelle en Ramskapelle, ten behoeve van zijn zoon Wouter¹⁶. In 1365 wist hij opnieuw 3 gemeten te verwerven op Hannekinswerve voor zijn zoon Lodewijk. Dit leen behoorde vroeger toe aan Andries de Malpily, zoon van de reeds genoemde bankier Bardet¹⁷. In hetzelfde jaar volgde de aankoop van 13 gemeten op St.-Elooi in het ambacht van Oostburg, aan de Brugse wisselaar Kerstiaen Juedemaers, en dit ten voordele van zijn dochter Beatrix¹⁸. Eindelijk in 1368 kocht hij voor een andere zoon: Hannekin, een renteleen (in geld en natura) op de parochie Beerst bij Diksmuide aan ridder Olivier van Halewijn¹⁹. Verder had Bouden nog twee zonen: Jacob en Jan de Vos, die als «clerken» vermeld worden²⁰. Uit de leenregisters van de Burg van Brug-

12. Brussel, Alg. Rijksarchief, *Rekenkamer*, Reg. 1072, fol. 1; Reg. 45.925, fol. 15.

13. Th. de Limburg-Stirum, op cit., dl. 2, blz. 237; Cfr. Brussel, Alg. Rijksarchief, *Rekenkamer*, Reg. 45.925, fol. 4; Reg. 1072, fol. 1.

14. Brussel, Alg. Rijksarchief, *Rekenkamer*, Reg. 45.925, fol. 11 v°.

15. Ibid., *Rekenkamer*, Reg. 45.925, fol. 16; Reg. 1072, fol. 1.

16. Lille, Arch. Dép. du Nord, B. 1566 (*6me Cart. de Flandre*), fol. 75v..

17. Ibid., B. 1566, fol. 81.

18. Ibid., B. 1566, fol. 84 v°; cfr. Brussel, Alg. Rijksarchief, *Rekenkamer*, Reg. 1072, fol. 1.

19. Brussel, Alg. Rijksarchief, *Trésor de Flandre*, serie 1, oork. 532.

20. Brugge, Rijksarchief, *charters blauw*, nrs. 4657 en 4658.

ge van 1365 en 1381 blijkt dat ook zij lenen bezaten, alhoewel de datum van aankoop niet gekend is. Jan had een renteleen van 100 lb. par. per jaar op de tol van Damme, terwijl Jacob lenen verwierf in Veurne-ambacht en het Land van Waas ²¹. De oudste zoon : Bouden filius Bouden, trad later als opvolger op in de meeste leengoederen van zijn ouders.

Anderzijds heeft Bouden de Vos de grote winsten die voortsproten uit de geld- en warenhandel eveneens aangewend om zijn eigendommen voortdurend uit te breiden. In 1369 verkocht ridder Gerard van Uitkerke hem 4 gemeten 2 lijnen en 86 roeden land op Lapscheure ²². In hetzelfde jaar kocht een tussenpersoon voor hem een huis in de Langestraat te Brugge, rechtover St.-Obrecht ²³. Wij vinden trouwens Bouden reeds in 1363 als voogd van dit gasthuis St.-Obrecht vermeld, samen met Jan van Hertsberghe, proost van de O.-L.-Vrouwekerk te Brugge ²⁴.

Ondertussen had hij (of zijn vader ?) ook het vrij erf «Ter Leyen» op Assebroek in zijn bezit gekregen. Het was gelegen op het gedeelte van de parochie St.-Katerine dat tot het Sijseelse behoorde, dichtbij de huidige Weidestraat. Van zijn goede relaties met de graaf maakte hij gebruik om dit erf tot leen te doen verheffen, iets wat in deze periode nog zelden voorkomt. Op 4 juni 1372 deden Bouden en zijn vrouw Beatrix vóór de schepenen van het Sijseelse afstand van hun grond aan de graaf, vertegenwoordigd door Jan van der Veste, baljuw van Brugge, en namen deze van hem terug in leen. Volgens de stichtingsoorkonde omvatte het nieuwe leen oorspronkelijk een oppervlakte van 40 gemeten, 1 lijn en 10 roeden. Het hing af van het Leenhof van de Burg van Brugge ²⁵.

Bouden de Vos is waarschijnlijk kort vóór 11 oktober 1381 overleden ²⁶. Zijn oudste zoon, Bouden filius Bouden,

21. Brussel, Alg. Rijksarchief, *Rekenkamer*, Reg. 1072, fol. 1 ; Reg. 1073, fol. 1.

22. Brugge, Rijksarchief, *charters blauw*, nr. 2578.

23. Ibid., *charters blauw*, nr. 4608.

24. Ibid., *charters blauw*, nr. 4589.

25. Brussel, Alg. Rijksarchief, *Trésor de Flandre*, serie 1, oork. 539. Cfr. Ibid., *Rekenkamer*, Reg. 1072, fol. 1, waar een later bijgevoegde post een oppervlakte van 40 gemeten, 3 lijnen en 20 roeden opgeeft, met de vermelding : «ende was gemaect van erven leen...».

26. Brugge, Rijksarchief, *charters blauw*, nr. 4661.

volgde hem in zijn lenen waaronder St.-Katerine op ²⁷. Merkwaardig is wel het feit dat deze Bouden in een oorkonde van 1381 als «miles» (ridder) wordt aangeduid ²⁸.

Het is naar de naam van de twee eerste bezitters (Bouden of Boudewijn) dat het leengoed op St.-Katerine, op het einde van de 14^e eeuw, de naam 's Heer Boudewijnsburg heeft gekregen, en de oude naam «ter Leyen» verdween. De hofstede met de feodale duiventoren, alsook de straatnamen «Leenhof» en «'s Heer Boudewijnsburg» op Assebroek herinneren er ons nog aan. Het is pas in 1828 dat het voormalige leengoed voor het eerst vermeld wordt als «de schaephofstede de Zeven Torrekens». Die naam berust echter op een vergissing. De feodale duiventoren, waarnaar de hofstede genoemd wordt, heeft in werkelijkheid acht zijtorentjes in plaats van zeven ²⁹.

J. SABBE

INVENTARIS VAN HET GOUD- EN ZILVERWERK IN APRIL 1578 TE BRUGGE OPGEEIST

Na de afzetting van Don Juan als landvoogd van de Nederlanden, werd aartshertog Matthias van Oostenrijk tot zijn opvolger erkend (8 dec. 1577). Zijn gezag was echter heel wat meer beperkt dan dat van zijn voorgangers. Niet alleen oefende de prins van Oranje een overwegende invloed op hem uit, maar ook de Staten-Generaal hadden een heel wat grotere bevoegdheid gekregen. In feite was het niet aartshertog Matthias die over de Nederlanden regeer-

27. Brussel, Alg. Rijksarchief, *Rekenkamer, Reg. 1073*, fol. 1.

28. Brugge, Rijksarchief, *charters blauw*, nr. 4661. Volgens J. Gailiard in zijn *Bruges et le Franc*, dl. 2, Brugge 1853, bl. 353, werd Bouden door de graaf tot ridder geslagen na de slag van Woumen tegen de Gentenaars in 1380. De auteur geeft geen bron op. Zijn gegevens over de familie de Vos in de 14^e eeuw zijn verward en dikwijls foutief.

29. J. De Smet en H. Stalpaert, op. cit., bl. 62.